

Retsgrundlaget for kredit og lån

1. Gældsloven – for pantebrevet suppleret med tinglysningsregler

Gbl. fra 1938 er udtryk for et antal almindelige retsgrundsætninger i skyldforhold, og den finder derfor i vid udstrækning analog anvendelse på *andre fordringer end gældsbreve*. Dens mange deklaratoriske bestemmelser finder anvendelse, medmindre andet er aftalt mellem parterne.

Vi har fundet det hensigtsmæssigt at give et overblik over gbl.s systematik og bestemmelser i nærværende kapitel, fordi regler i gbl.n anvendes mange gange i bogen, således at et samlet overblik er hensigtsmæssigt.

Loven er opdelt i 8 kapitler. Kapitel 1 indeholder fælles regler for alle slags gældsbreve, og dermed også for andre fordringer end gældsbreve. Kapitel 2 koncentrerer sig om negotiable gældsbreve. Kapitel 3 behandler simple gældsbreve og andre simple fordringer. Kapitel 4 har nogle særregler om bankbøger og sparekassebøger. Kapitel 5 behandler obligationer, der ikke er registreret i en værdipapircentral. Kapitel 6 indeholder nogle regler om forældelse af obligationer og kuponer. Kapitel 7-8 har overgangsregler mv.

Gbl. er kommenteret af *Lennart Lyngé Andersen, Peter Møgelvang-Hansen og Anders Ørngaard*. Se også *Nis Jul Clausen og Camilla Højby Jensen: Sikkerhed i fordringer*.

Ved læsningen af det følgende bør det erindres, at en delmængde af gældsbrevene er *pantebrevet*, dvs. et gælds brev, som har to retlige egenskaber i sig: 1) det regulerer det obligationsretlige gældsforhold mellem debitor og kreditor (og eventuelt retsforholdet til en transporthaver, således at der er følgende aktører: D, K1 og K2), og 2) det giver tinglig sikkerhed i ét eller flere formuegoder, normalt tilhørende pantebrevets

debitor. De fleste af de pantebreve, der herved er relevante, vil skulle tinglyses, idet de giver pant i fast ejendom, løsøre, bil mv. eller andelsbolig (virksomheds- og fordringspant holdes uden for disse betragtninger, idet pantebrevet her er et skadesløsbrev, der ikke kan overdrages).

Et tinglyst pantebrev har siden september 2009 været underkastet reglerne i TL om *digital tinglysning*. Dette indebærer, at enkelte klassiske regler i gbl. må fraviges, men samtidig er en lang række regler i gbl. fortsat gældende for tinglyste pantebreve.

Vi har skønnet, at det vil lette forståelsen af det følgende, hvis vi indledningsvis skaber overblik over, dels hvilke forhold der er ændret i kraft af den digitale tinglysning, og dels hvilke gbl.-regler der er fastholdt.

Forhold, hvor TL nu griber ind over gbl.:

- Fysisk rådighedsberøvelse eller ihændehavelse er ikke mulig, når det drejer sig om et digitalt tinglyst pantebrev, og i stedet er tinglysningen afgørende.
- Hvis K2 fra K1 får *pant i et tinglyst pantebrev* tilhørende K1, opnår K2 ikke længere tinglig beskyttelse mod K1's kreditorer ved rådighedsberøvelse (cf. ellers gbl. § 22), men ved tinglysning af transporten til K2, jf. TL § 1, smh. Med ophævelsen af TL § 2 (hvorefter overdragelse af pantebrevet ikke krævede tinglysning).
- Hvis K2 fra K1 *køber et tinglyst pantebrev* tilhørende K1, opnår K2 ikke længere tinglig beskyttelse mod K1's kreditorer gennem selve aftalen om købet, men ved tinglysningen af transporten til K2, jf. ovenfor.
- Hvis D har *indsigelser over for K1*, og der opstår spørgsmål om fortabelse af disse indsigelser i medfør af gbl. §§ 15-17, jf. nedenfor, opstår K2's eventuelle ekstinktion af indsigelserne ikke længere ved K2's godtroende ihændehavelse af pantebrevet, men ved hans godtroende tinglysning af erhvervelsen af pantebrevet, jf. TL §§ 27 a-c.
- Hvis *et ejerpantebrev skal anvendes som belåningsgrundlag* og i denne forbindelse pantsættes af ejendommens ejer K1 til (f.eks. en bank) K2, er sikringsakten ikke længere rådighedsberøvelse (cf. atter gbl. § 22), men derimod tinglyst underpant til K2 i ejerpantebrevet, jf. TL § 1 a.
- Det samme gælder ved *sekundær pantsætning af ejerpantebrevet*. Her er sikringsakten for den efterstående kreditor K3 ikke en meddelelse til K2 (dvs. at K2 udøver rådighedsberøvelse efter gbl. § 22 på K3's vegne), men derimod en tinglysning af det sekundære pant i ejerpantebrevet, jf. atter TL § 1 a (med nærmere forskrifter i stk. 3 for, hvor stor gæld på forprioriteten til K2 der skal respekteres, hhv. ikke respekteres af K3).

1. Gældsbrevsloven – for pantebreve suppleret med tinglysningsregler

- *Legitimationsvirkningen* ved betaling af renter og afdrag med frigørende virkning afgøres ikke længere efter gbl. § 29, men efter, hvem der ifølge tingbogen fremstår som berettiget, jf. TL § 29, stk. 1.

Forhold, hvor gbl.-reglerne er uforandret:

- Indsigelser fra gældsbrevs, hhv. pantebrevets udstedelse bevares inter partes, jf. gbl. § 1
- Samdebitorer hæfter solidarisk, medmindre andet er aftalt, jf. gbl. § 2
- Pengeskyld er bringeskyld, jf. gbl. § 3
- Overdrageren K1 af en fordring (gældsbrevs, pantebrev mv.) indestår erhververen K2 for, at fordringen mod debitor D eksisterer (indestår for, at ”nomen esse verum”, navnet er sandt), jf. gbl. § 9
- Overdrageren K1 indestår ikke erhververen K2 for, at debitor D er betalingsdygtig (indestår ikke for, at ”nomen esse bonum”, navnet er godt), medmindre K1 enten har påtaget sig hæftelse herfor eller har fortiet relevante oplysninger for K2, jf. gbl. § 10, jf. *UfR 2013.791 H* om hæveadgang pga. fortieelse af oplysninger om ejendommens handelspris
- Er fordringen negotiabel eller simpel, jf. gbl. § 11? Pantebrev i fast ejendom er fortsat negotiabelt, medmindre det selv bestemmer andet. Modsat pantebreve i løsøre, biler mv. – de er simple (ikke-negotiable), medmindre de foreskriver andet. Sondringen er fortsat relevant for D's fortabelse af indsigelser, som D havde over for K1, når gældsbrevs hhv. pantebrevet overdrages fra K1 til K2: Godtroende K2 ekstingverer en række indsigelser, hvis gældsbrevs er negotiabelt, hvorimod selv den godtroende K2 må tåle indsigelserne, hvis det er simpelt, jf. hhv. gbl. §§ 15-17 og gbl. §§ 27-28. Er der tale om et tinglyst pantebrev, gælder disse forskrifter fortsat, men den gode tro afgøres på tidspunktet for tinglysningen af K2's erhvervelse af pantebrevet.

1.1. Gældsbreve og andre fordringer

Som det fremgår af selve lovens navn, gælder gbl. direkte for *gældsbreve* – en skriftlig erklæring om en i hovedsagen ubetinget, ensidig fordring på et pengebeløb, jf. *FM 2000.102 Ø* og *UfR 2013.1192 Ø* – men eftersom loven på en lang række områder er udtryk for almindelige retsgrundsætninger, finder den også *analog anvendelse* på andre slags fordringer end dem, der er nedfældet i et gældsbrevs. Eksempelvis finder lovens regler

om simple fordringer også anvendelse på krav, der udspringer af salg af vare- eller tjenesteydelser (altså krav, der typisk alene har givet sig udslag i udstedelse af en faktura).

Eftersom gbl. grundlæggende er deklaratorisk, er det ikke nødvendigt i det følgende at understrege, at den kun gælder, medmindre andet er aftalt. I dens deklaratoriske karakter ligger imidlertid tillige, at den part, der vil hævde en fra gbl. afvigende retsstilling, må *løfte bevisbyrden for*, at en sådan afvigende retstilstand er aftalt mellem parterne.

1.2. Indsigelser bevarer inter partes

Selv om den, der skylder penge, udsteder et gælds-brev, medfører dette *ikke fortabelse af de indsigelser*, som han måtte have mod sin kreditor, jf. gbl. § 1. Selve udstedelsen af gælds-brevet indebærer således ikke noget frafald af sådanne indsigelser. Uanset om et gælds-brev eller et pantebrev eller anden form for skylddokument bliver bragt i videre omsætning, og uanset om det er negotiabelt, således at en indsigelse hidrørende fra det oprindelige retsforhold ekstingveres over for dokumentets godtroende køber, bevarer indsigelsen dog stadig over for den oprindelige kreditor.

Det er karakteristisk for mange af de forhold, der behandles i gbl., og dermed behandles i dette kapitel, at der er et *trepartsforhold*, som indebærer behov for et opgør i det indbyrdes retsforhold mellem flere parter:

Mister debitor sin indsigelse i relation til dokumentets køber (ekstinktion af debitorindsigelse), bevarer debitor dog sin indsigelse i relation til sin oprindelige kreditor, og der bliver derfor et opgør mellem debitor og den oprindelige kreditor, jf. gbl. § 1.

Hvis debitor derimod bevarer sin indsigelse over for dokumentets erhverver, bliver der et opgør i retsforholdet mellem erhververen og dokumentets overdrager (den oprindelige kreditor), jf. gbl. § 9.

1.3. Samdebitorer

Som det nærmere omtales i kapitel 1, gælder det om samdebitorer, at de i det eksterne forhold til kreditor hæfter *solidarisk*, jf. gbl. § 2, stk. 1, medmindre der er aftalt en *prorata* hæftelse, og at de i det indbyrdes forhold har en proratarisk regres, hvor prorata-brøkerne bestemmes af deres indbyrdes aftaler mv., i mangel af sådanne aftaler dog af et lighedsprincip.

Hvis to personer i fællesskab køber fast ejendom, som de hver ejer f.eks. 50 pct. af, men der ikke i pantebrevene bliver indføjjet nogen bestemmelse om, at de kun hæfter proratarisk, hæfter de som nævnt i

kapitel 1, afsnit 3.1, solidarisk i medfør af princippet i gbl. § 2, stk. 1, og hvis ejendommen måtte gå på tvangsauktion, og der derefter måtte henstå et udækket restbeløb, fungerer pantebrevet (som nu ikke længere er et pantebrev) herefter alene som gældsbrev (der fortsat er negotiabelt, jf. *UfR 2007.1835 H*) – og for restgælden i henhold til dette gældsbrev hæfter begge debitorerne solidarisk, ikke proratarisk.

Se f.eks. *UfR 1997.356 Ø* om et pantebrev, som kreditor efter begæring aflyste for at undgå tvangsauktion, men med forbehold af debitorens fortsatte hæftelse. Pantebrevet kunne danne grundlag for fogedforretning om udlæg, jf. rpl. § 478, stk. 1, nr. 6. Se også *UfR 1997.667 Ø*, hvor et realkreditpantebrev efter tvangsauktion var delvis overtaget af ny debitor og delvist nedlyst, og hvor nedlysningen uden forbehold af den personlige hæftelse over for den tidligere debitor fandtes at skabe en sådan uklarhed om fordringens fortsatte beståen, at pantebrevet ikke kunne danne grundlag for udlæg hos den hidtidige debitor. Dette gælder også, hvor pantebrevet alene er udstedt digitalt, og der derfor ikke kan fremvises noget originalt dokument, jf. *UfR 2013.2912 Ø*, hvor fogedretten havde krævet, at kreditor opfyldte et umuligt krav, nemlig at fremlægge det originale fundament.

Regressen mellem samdebitorer er en *overskudsregres*. Regres kan først iværksættes, når den eksternt betalende debitor har betalt mere, end han i det indbyrdes forhold endeligt skal bære. I det indbyrdes forhold kan én eller flere regrespligtige udelades af prorata-beregningen, med heraf større indbyrdes hæftelse for de øvrige til følge, hvis han åbenbart ikke kan betale eller blot ikke har betalt inden 14 dage efter påkrav, jf. gbl. § 2, stk. 2, 2.-3. led.

Gbl. § 2 er via gbl. § 61 overført på *samkautionsister*, men om disses indbyrdes regres antages det, at der ikke er tale om en overskudsregres, men om en *brøkdelsregres*, således at regres mellem samkautionsister kan iværksættes, så snart den eksternt betalende kautionsist overhovedet har betalt noget, jf. *UfR 1999.179 V*.

1.4. Pengeskyld er bringeskyld

Efter dansk ret skal, således som det nærmere behandledes i kapitel 1, gælden i henhold til et gældsbrev og andre fordringer betales hos kreditor, jf. gbl. § 3, stk. 1. Dette gælder både ordinære og ekstraordinære betalinger, og både renter og afdrag mv. Det gælder således efter dansk ret, at »pengeskyld er bringeskyld«.

Mange andre europæiske lande har den modsatte løsning af dette problem, således at pengeskyld efter deres retsorden skal opfyldes hos

debitor. Også dansk ret fraviger hovedreglen i nogle tilfælde. Er der tale om et *ihændeavgælds*brev, er betalingsstedet debitors forretningssted, jf. gbl. § 4, stk. 1, idet debitor her ikke nødvendigvis kender identiteten af sin kreditor, og denne må derfor selv møde frem, hvorved pengeskyld bliver til henteskyld. Denne undtagelse gælder kun *ihændeavgælds*breve, ikke andre negotiable gældsbreve. Også for *obligationer* (*massegælds*breve) er betalingsstedet flyttet til debitors forretningssted, jf. gbl. § 4, stk. 2. Dog gælder det om obligationer registreret i en værdipapircentral/CSD (i Danmark VP Securities), at betaling her sker via VP-overførsel, hvorved pengeskyld atter bliver en form for bringeskyld.

I dag er valør på det danske marked to dage, jf. CSDR, forordning (EU) nr. 909/2014 af 23. juli 2014 om forbedring af værdipapirafviklingen i Den Europæiske Union og om værdipapircentraler samt om ændring af direktiv 98/26/EF og 2014/65/EU samt forordning (EU) nr. 236/2012, artikel 5(2). At ydelserne ifølge den indgåede aftal først udveksles efterfølgende, udelukker ikke, at køberen af et værdipapir inden valørdagen videresælger det pågældende værdipapir. Et sådant salg af et papir, som man endnu ikke har, udgør en variant af short sale

Pengeinstitutter har, når de som følge af udstedelse af *bankbøger* eller *sparekassebøger* optræder i rollen som debitor, den fordel, at betalingsstedet er hos pengeinstituttet, dvs. hos fordringens debitor, jf. gbl. § 4, stk. 2, sidste led. Ved aftale mellem pengeinstitutterne er dette i vidt omfang fraveget, således at betalingsstedet efter kontohaverens (kreditors) valg er hos andre pengeinstitutter, idet pengene på kontoen kan hæves hos disse mod forevisning af bankbogen eller sparekassebogen.

Gbl. §§ 32-35 inder regler om ”Kontraktbøger for modtagne indlån” og omhandler således det der i både daglige tale og juridisk terminologi kaldes bankbøger. Formålet har været at give visse særregler for sådanne gældsbreve, navnlig at fastslå at bankbøger ikke er negotiable og gennem gbl. § 33 at lette den bankmæssige ekspedition af indsættelse og hævnings på bankbogen. §§ 34-35 handler om overdragelse af bankbøger og modretningsspørgsmål i den forbindelse. Da bankbøger sjældent overdrages, har §§ 34-35 ikke i dag den store betydning – om overhovedet nogen. Gbl. § 33 har dog stadig en vis betydning i det praktiske liv. Det ligger fast at bankbøgerne i dag ingen betydning har og for længst er afløst på det informationsmæssige plan af kontoudtog og lignende på netbank (bogløse konti) og på det dispositionsmæssige plan er afløst af hævekort og betaling via mobiltelefonen (mobile pay o.lign.). Se tilsvarende *Lennart Lynge Andersen, Peter Møgelvang-Hansen og Anders Ørgaard: Gældsloven med kommentarer* s. 231 ff.

Når hovedreglen om, at pengeskyld er bringeskyld, finder anvendelse, skal der skelnes mellem, hvorvidt der er tale om en *privat eller en erhvervsdrivende kreditor* (i relation til netop denne fordring). For den private kreditors vedkommende erlægges betaling på bopælen. For den erhvervsdrivende kreditors vedkommende erlægges betaling på forretningsstedet.

Kreditor kan selv *flytte betalingsstedet* gennem ensidigt påbud til debitor, jf. gbl. § 3, stk. 2. Det forudsættes dog herved, at betalingsstedet fortsat er i Danmark, og at det ikke for debitor medfører væsentlig ulempe eller udgift at skulle respektere det ændrede betalingssted. En ændring af betalingsstedet efter påbud fra kreditor er praktisk forekommende, hvor kreditor eksempelvis deponerer et pantebrev eller gælds-brev til *forvaltning hos sin bank eller sparekasse*, der herefter opkræver ydelserne hos debitor. Betalingsstedet flyttes herved fra kreditor til dennes pengeinstitut. Hvis kreditor eller dennes repræsentant *angiver kontonummer* i bank eller sparekasse, må det antages, at betalingsstedet er flyttet, idet en sådan angivelse virker som en tilkendegivelse fra kreditor til debitor om, at sådan betaling vil blive accepteret, jf. den i kapitel 1 omtalte *UfR 1997.818 Ø*.

Hvis *kreditor flytter*, flytter betalingsstedet med. Hvis kreditor overdrager fordringen til en *ny kreditor*, flytter betalingsstedet ligeledes med. Får debitor da ikke underretning om det ændrede betalingssted, er det ikke hans risiko, hvis han fortsat betaler til det hidtil kendte betalingssted, og forsinkelse i den anledning kan ikke tilregnes ham som misligholdelse. Medfører forholdet merudgifter, hæfter kreditor for disse, jf. gbl. § 3, stk. 3, sidste led.

1.5. Obligationer (massegældsbreve)

Det defineres i gbl., hvad forskellen er mellem et gælds-brev og en obligation, jf. gbl. § 4, stk. 2 (som er citeret foran i relation til spørgsmålet om betalingsstedet). Mens et gælds-brev må forstås som et enkeltstående skylddokument (en skriftlig erklæring om en i hovedsagen ubetinget, ensidig fordring på et pengebeløb), er en obligation også et gælds-brev, som imidlertid er udstedt sammen med flere andre enslydende gælds-breve som led i en »sammenhørende udgivelse af et større antal gælds-breve med fælles tekst (massegælds-breve)«. Dvs. det karakteristisk ved en obligation er, at den udstedes – eventuelt over tid – som flere andre enslydende gælds-breve. De enkelte obligationer kan dog variere beløbsmæssigt.

Det er derfor naturligt, at man i selskabsretten ofte bruger udtrykkene konvertibelt gælds-brev og konvertibel obligation i flæng, jf. herved

nærmere *Peer Schaumburg-Müller*: Kapitalselskaber – aktie- og anpartselskaber s. 313 ff., hvor der tales om konvertible og udbyttegivende gældsbreve. Det konvertible gældsbrev er noget enkeltstående, mens den konvertible obligation er ét ud af en stribe ensartede gældsbreve.

1.6. Forfaldsdagen

Hvis der ikke er aftalt noget om forfaldstidspunktet, foreligger der såkaldt *anfordringsgæld* (anfordringstilgodehavende), og dette giver både debitor og kreditor beføjelse til at bringe gældsforholdet til ophør gennem et énsidigt påbud, jf. gbl. § 5, stk. 1. Kreditor kan således forlange, at debitor indfrier gælden, og tilsvarende kan debitor vælge at frigøre sig ved betaling når som helst. Se fra praksis bl.a. UfR 1988.145 H, UfR 1988.814 Ø og UfR 1989.176 Ø.

Hvis der derimod er *aftalt et forfaldstidspunkt*, er gbl. § 5, stk. 1, eller hvor der foreligger en situation, der må ligestilles hermed, f.eks. hvis der er tale om højt forrentede gældsbreve, uanvendelig. I så fald skal aftalen overholdes, jf. drøftelserne i det foregående kapitel. Gbl. § 5, stk. 1, er således det deklatoriske udgangspunkt.

Efter KAL § 26 kan en forbruger i øvrigt til enhver tid betale sin gæld, uanset om den helt eller delvis er forfalden. Der skal i givet fald ske en reduktion af kreditomkostningerne, jf. KAL § 27. Reglerne er præceptive i forbrugerkreditaftaler og i erhvervskreditaftaler, hvor der foreligger køb med ejendomsforbehold. Adgangen til indfrielse i utide gælder dog ikke for pantebreve i fast ejendom, jf. KAL § 26, stk. 2. *Lennart Lyngé Andersen* i UfR 1996 B s. 217 ff. mener, at denne regel må hvile på en misforståelse. Under alle omstændigheder må reglen i dag betegnes som et faktum, som ikke synes at stå over for at falde.

1.7. Gæld i udenlandsk valuta

Hvis den valuta, som gældsbrevet (eller anden form for fordring) lyder på, ikke er den samme som den valuta, der er betalingsmiddel på betalingsstedet, indrømmes der som deklatorisk udgangspunkt debitor en valgmulighed, jf. gbl. § 7, stk. 1. Når *gældsbrevets valuta* således afviger fra *betalingsstedets valuta*, vælger debitor, hvilken af de to valutaer han ønsker at betale i til forfaldstid.

Den danske virksomhed, der sælger varer eller tjenesteydelser til en amerikansk virksomhed mod betaling i dollar, må således finde sig i at modtage betaling til forfaldstid enten i danske kroner (betalingsstedets valuta, idet betalingsstedet forudsættes at være hos den danske sælger)

eller i dollar (fordringens valuta). Forholdet kan også opstå mellem personer og virksomheder i samme stat, men med et gældsforhold i fremmed valuta.

I *erhvervsforhold* er valgretten i gbl. § 7, stk. 1, dog ofte fraveget, hvilket kan ske gennem aftale eller kutyme om, at effektiv betaling skal finde sted i gældsbrevs valuta. Dette kan være tilfældet i handelsforhold, og det vil ofte være tilfældet i internationale låneforhold, f.eks. ved udlandslån (finanslån, hvorved en dansk virksomhed optager lån hos en udenlandsk bank eller sparekasse, typisk med kaution i form af bankgaranti fra et dansk pengeinstitut, som i modsætning til den udenlandske långiver har nærmere kendskab til låntageren og dennes forhold).

Bl.a. af disse årsager kan det formentlig konstateres, at den praktiske betydning af gbl. § 7 er ringe, og selv praktikere, der regelmæssigt handler med udlandet, er ofte ubekendte med § 7. Se nedenfor i afsnit 4 om de særlige problemer, indførelsen af euroen – og Danmarks karakter af et ”udeland” i denne henseende – giver anledning til og nærmere *Lennart Lynge Andersen, Peter Møgelvang-Hansen og Anders Ørgaard: Gældsbrevsloven med kommentarer s. 56. Se fra praksis UfR 1962.294 H, UfR 1993.67 H og UfR 2001.1560 V.*

Hvis en debitor *betaler sin gæld for sent*, er de typiske sanktioner, at der kan blive tale om opsigelse (forfald), og at der kan påløbe renter og omkostninger. Derimod skal kreditor som tungtvejende udgangspunkt ikke regne med at kunne få *erstatning* som følge af afsavnet af pengene i en periode. Renten er kreditors standardiserede erstatning for et sådant afsavn. Særlige forhold gør sig imidlertid gældende, hvis der er tale om gæld i fremmed valuta (gældsbrevs valuta afviger fra betalingsstedets valuta). Betales der i sådanne tilfælde for sent, står kreditor nu med det betalte beløb i gældsbrevs valuta, men dette beløb er måske – som følge af valutaforskydninger mellem gældsbrevs valuta og betalingsstedets valuta – utilstrækkeligt til at skaffe kreditor det beløb i betalingsstedets valuta, som kreditor kunne have fået, hvis han allerede på forfaldsdagen havde stået med det nu indbetalte beløb.

Det er derfor nødvendigt at fravige udgangspunktet om, at der ellers ikke kan gives erstatning bortset fra rente for forsinket betaling, og det er derfor udtrykkeligt bestemt, at kreditor har krav på erstatning for det tab, der er påført ham ved den forsinkede betaling i en fremmed valuta, jf. gbl. § 7, stk. 2. Der er en formodning for, at han skal have forskelsbeløbet op til det beløb, han ville have fået, hvis han var blevet betalt i betalingsstedets valuta på forfaldsdagen, jf. § 7, stk. 2, sidste led.

Da pligten til at betale penge er udtryk for at skulle præstere en *gensydelse*, er der et strengt erstatningsansvar for forsinkelsen, jf. gbl. § 7,

stk. 3, svarende til genussælgerens ansvar i kbl. § 24. Kun i tilfælde af *force majeure* situationer, som ikke burde have været forudset af debitor, bortfalder erstatningsansvaret for valutakurstab således.

Netop fordi gbl. § 7 er udtryk for almindelige erstatningsprincipper, kan der være en tendens til at anvende den noget liberalt i retspraksis. Således er princippet i § 7, stk. 2, om erstatningspligt anvendt i *UfR 1960.761 H* i et tilfælde, hvor bestemmelsen formelt ikke skulle synes anvendelig, fordi fordringsvalutaen var identisk med betalingsstedets valuta (en dansk virksomhed skyldte en fransk virksomhed penge i franske franc), men alligevel blev der givet erstatning på grundlag af princippet i bestemmelsen.

En aftale om stop-loss ved lån i fremmed valuta er som tungtvæjende udgangspunkt gyldig, jf. *UfR 2016.3371 H* om en tandlæges lån i schweizerfrank til køb og indretning af en ejerlejlighed til klinik. Stop-loss aftalen giver kreditor ret til at forlange lånet indfriet, hvis lånets valuta stiger over en nærmere angivet kurs, således at gældende øges tilsvarende i forhold til danske kroner. I den citerede sag var også en *renteswap*-aftale bindende for tandlægen.

1.8. Nomen esse verum

En række af gbl.s bestemmelser drejer sig om *overdragelse af fordringer*, det være sig simple eller negotiable fordringer. Man bør her se for sig et *trepartsforhold*, hvor der efter omstændighederne er behov for at analysere alle de tre retlige relationer: (1) Forholdet mellem fordringens overdrager og dens erhverver, (2) forholdet mellem debitor og overdrager (oprindelig kreditor) og (3) forholdet mellem debitor og erhverver (ny kreditor).

Den, der *skuffes i én af disse retlige relationer*, vil som regel have ret til et opgør i den anden af sine relationer (men ofte vil denne regresmulighed være reelt illusorisk som følge af manglende betalingsdygtighed).

Hvis et gælds brev (eller anden fordring) overdrages, er der hos overdrageren et *objektivt ansvar for, at fordringen overhovedet eksisterer*, jf. gbl. § 9, som fastslår, at overdrageren som udgangspunkt indestår for, at fordringen består. Som ved de øvrige overdragelsesbestemmelser i gbl. gælder begrebet overdragelse både salg og pantsætning, men praktisk vigtigst er i denne forbindelse salgssituationen. Omvendt er det i gbl. § 10 bestemt, at overdrageren – ligeledes som udgangspunkt – ikke indestår for skyldnerens vederhæftighed.

Fra Romerrettens tid udtrykkes den nævnte objektive indeståelse således, at fordringens overdrager, indestår fordringens erhverver for,

at *nomen esse verum* (at ”navnet er sandt”). Der er tale om et objektivt ansvar i lighed med det ansvar for *vanhjemmel*, som findes i kbl. § 59. Ansvarer består således, selv om overdrageren var i god tro med hensyn til den overdragne fordrings manglende eksistens. En sådan god tro kan eksempelvis foreligge, hvor den overdragne fordring er et fakturatilgodehavende, som helt eller delvis bortfalder som følge af debtors berettigede *mangelsindsigelser*, med hvilke fordringen overdrager ikke var bekendt på overdragelsestidspunktet. Vanhjemmelsansvaret kan ikke blot udledes af gbl., § 9 ved salg af fordringer og af kbl. § 59 ved salg af løsøre, men også af almindelige obligationsretlige grundsætninger ved salg af andre rettigheder, jf. *UfR 2012.2081 H* om en leasinggivers salg af leasingkontrakten vedrørende nogle softwarelicenser, der viste sig ikke at eksistere.

Reglen i gbl. § 9 gælder både *fuldstændig og partiel vanhjemmel* for fordringen. Den gælder, uanset af hvilken årsag fordringen helt eller delvis ikke eksisterer. Der må dog gøres reservation for de tilfælde, hvor erhververen af fordringen vidste, at fordringen ikke bestod, eller hvor erhververen havde *grund til mistanke* derom, jf. gbl. § 9, sidste led.

Herved viser det sig, at ”indeståelsen” i gbl. § 9 ikke er en kautionslignende hæftelse, men derimod et objektivt erstatningsansvar; sammenligner vi nemlig eksempelvis med gbl. § 10 nedenfor, hvor overdrageren af fordringen kun indestår erhververen for debtors betalingsdygtighed, såfremt overdrageren udtrykkeligt har påtaget sig en sådan indeståelse, og forestiller vi os en viden eller burde-viden (uforsigtighed) hos fordringens erhverver om debtors manglende betalingsdygtighed, kan resultatet blive det modsatte af, hvad der netop er sagt om § 9-situationen. Hvis således fordringens overdrager og dens erhverver har samme anledning til mistanke om, at fordringen ikke består, gælder gbl. § 9-ansvaret for fordringens eksistens ikke. Men hvis de har samme anledning til mistanke om, at fordringens debitor ikke er betalingsdygtig, gælder en af fordringens overdrager påtaget gbl. § 10-indeståelse for fordringens bonitet.

Der kan være afgrænsningsproblemer mellem gbl. § 9 og § 10. Hvis den overdragne fordring er en købekontrakt oprettet i anledning af et forbrugerkøb med ejendomsforbehold, og hvis det solgtes værdi ved en tilbagetagelse er mindre end tilgodehavendet, bortfalder restfordringen som hovedregel, jf. KAL § 41. Dette er imidlertid ikke udtryk for en mangel ved fordringens eksistens på tidspunktet for fordringens overdragelse, men for en mangel ved dens bonitet, idet restfordringens bortfald hidrører fra debtors manglende betalingsevne. Derfor må der antages at foreligge en situation omfattet af gbl. § 10.